

דפי סיכום דף ד. – ה.

אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים: כלומר מבקשים ותן טל ומטר לברכה אלא סמוך לגשמים.

סברוה: חשבו התלמידים שהזכרה ושאלה זה אותו דבר.

שואלת הגמרא: מי זה התנא שסובר ששואלין סמוך לגשמים?

מתרצת הגמרא: אמר רבא שזה רבי יהושע שאמר משעת הנחתו כלומר בליל שמיני עצרת.

א"ל אביי: שאפשר גם להעמיד כמו רבי אליעזר שאמר שמזכירין מיו"ט ראשון ושאלה לחוד והזכרה לחוד, כלומר להזכיר ביו"ט הראשון של סוכות ולבקש ביו"ט האחרון של סוכות.

איכא דאמרי: שהגמרא אומרת שזה רבי יהושע ורבא אומר שניתן להעמיד אף כרבי אליעזר.

רבי יהודה אומר: העובר לפני התיבה ביו"ט האחרון של חג הסוכות, האחרון ממוסף מזכיר והראשון בשחרית אינו מזכיר, **וביו"ט הראשון של פסח הראשון בשחרית מזכיר והאחרון אינו מזכיר.**

שואלת הגמרא: כתוב במשנה בדף ה. שרב יהודה אמר ששואלין גשמים עד אחר פסח (ורבי מאיר עד שיעבור ניסן) והרי אמרנו במשנה שלנו שרבי יהודה אומר שכבר במוסף ביו"ט הראשון של פסח אינו מזכיר. – סתירה!

רב חסדא מנסה ליישב את הסתירה: רבי יהודה במשנה שלנו להזכיר עד תחילת פסח. ורבי יהודה בדף ה. אמר ששואלים עד סוף פסח.

עולא התבטא על רב חסדא שהתירוץ שלו כל כך דחוק שזה כמו חומץ לשיניים וכעשן לעיניים.

הקשה עולא: הרי אם אנחנו אומרים במקום שאינו שואל הוא כבר מזכיר, במקום ששואל לא כ"ש שיזכיר. (דהיינו הרי בסוכות כבר התחיל להזכיר לפני ששאל, אז כ"ש שבמקום ששואל ודאי שיהיה חייב להזכיר)

אלא מתרץ עולא: שזה שני תנאים בדעת רבי יהודה, תנא של המשנה שלנו (ב.) שמפסיקין ביו"ט הראשון ותנא של המשנה השניה (בדף ה.) שסובר שמפסיקין בסוף הפסח. [ושניהם גם שאלה וגם הזכרה מפסיקים באותו זמן]

רב יוסף מנסה ליישב את הסתירה: שמה הכוונה במשנה (בדף ה.) "עד שיעבור הפסח" הכוונה עד שיעבור השליח ציבור לפני התיבה ביו"ט הראשון של פסח, ואז אין סתירה כי שניהם סוברים עד שיעבור השליח ציבור.

שאל עליו (על ר' יוסף) אב"י: הרי אי בכלל שאלה יו"ט, ומשמע ששניהם ביחד השיב לו ר' יוסף: יש שאלה ביו"ט על ידי מתורגמן ששואל.

שאלת הגמרא: הרי הציבור לא צריך עכשו לגשמים א"כ מדוע שמתורגמן יבקש "ותן טל ומטר"?

אלא אומרת הגמרא: שחוזרים לתירוצו של עולא שאמר שמדובר בשני תנאים אליבא דר' יהודה. כדעיל.

רבה מנסה ליישב את הסתירה: מאי "עד שיעבור הפסח" הכוונה עד שיעבור זמן שחיטת הפסח (דהיינו עד שיגיע זמן שחיטת הפסח) שזה ערב פסח. דהיינו עד תפילת מנחה אומרים "ותן טל ומטר לברכה" (בתפילת מנחה עצמה לא אומרים). וממשיך להזכיר "משיב הרוח ומוריד הגשם" עד מוסף של יו"ט הראשון של פסח. "וכתחילתו כן סופו..." פירוש: כמו שהתחיל להזכיר עוד לפני שהתחיל לשאול (בשמיני עצרת), כן סופו - מפסיק לשאול אך עדיין ממשיך להזכיר עוד קצת (בפסח).

הקשה אב"י על תירוצו של רבה: מובן שיש להזכיר לפני שאלה כי יש לרצות את הקב"ה לפני בקשת גשמים, אך מדוע ממשיכים להזכיר אחרי שהפסקת לשאול?

אלא אומרת הגמרא: שחוזרים לתירוצו של עולא שמדובר בשני תנאים אליבא דר' יהודה.

שאלת הגמרא: אמר רב אסי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה שאומר שמתחילין להזכיר במוסף של שמיני עצרת. וקשה שהרי רבי אלעזר פסק שהלכה כרבן גמליאל שמתחילין לשאול בז' במרחשון (ורבנן בג' במרחשון). {ור"א היה תלמיד של ר' יוחנן משמע שפסק כמותו} לכאורה סתירה!

מתרצת הגמרא: לא קשה "גברא אגברא קא רמית" רב אלעזר חלק על רבו ר' יוחנן וסובר שמתחילין להזכיר ולשאול בז' במרחשון כרבן גמליאל , ור' יוחנן סובר שמתחילין להזכיר ולשאול בשמיני עצרת כדעת רבי יהודה. {או שהכוונה שרב אלעזר חלק על רב אסי בדעתו של ר' יוחנן}

עוד ניתן ליישב: הזכרה לחוד ושאלה לחוד. דהיינו באמת רב אלעזר לא חולק על ר' יוחנן , ור' יוחנן פסק כר' יהודה שמתחילין להזכיר בשמיני עצרת , ופסק כר' גמליאל , שמתחילין לשאול בז' במרחשון.

דוחה הגמ': לא יתכן לומר כן שהרי ר' יוחנן אמר במקום שהוא שואל מזכיר. (דהיינו ששאלה והזכרה באים יחדו)

דוחה הגמ' את הדחייה: מה שאמר ר' יוחנן ששאלה והזכרה צריכים לבוא יחדו, זהו דווקא לעניין הפסקה. דהיינו שמתן שמפסיקים לשאול מפסיקים גם להזכיר וכן הפוך. אך לעניין התחלה הזכרה ושאלה אין הכרח שצריכים לבוא ביחד.

דוחה הגמרא: יש מימרא של ר' יוחנן בו הוא אומר מפורש , שחייבים להתחיל ולהפסיק את ההזכרה והשאלה ביחד. וא"כ חוזרת הסתירה! כיון שלא ניתן לתקן ולומר כאן הזכרה וכאן שאלה.

מיישבת הגמ' את הסתירה באופן אחר: מזכירים ושואלים ביחד , כאן בבל וכאן בא"י, דהיינו בבבל מזכירים ושואלים בז' במרחשון, בא"י מזכירים ושואלים בשמיני עצרת.

שואלת הגמרא: מדוע יש חילוק בין א"י לבבל?

מתרצת הגמ': לבני בבל התבואה עדיין בשדות , ולכן אם יבקשו על הגשמים בשמיני עצרת תפסד התבואה. ובני א"י סיימו כבר לקצור ולאסוף את התבואה לביתם.

שואלת הגמ': אם בני א"י אם יבקשו בשמיני עצרת ירטבו עולי רגלים בחזירתם

מתרצת הגמ': מדובר בזמן שאין בית המקדש קיים , וממילא אין עולי רגלים , כן בני א"י מזכירים ומבקשים בשמיני עצרת. ובני בבל משום הפסד התבואה מזכירים ושואלים בז' מרחשון.

עוד מתרצת הגמ': לאחר שכבר הזכרנו חילוק של בית המקדש ניתן ליישב את הסתירה באופן אחר. כאן בזמן שביהמ"ק וכאן שאין ביהמ"ק קיים. בזמן שקיים

כולם מזכרים בז' במרחשון (בני א"י משום עולי הרגלים שלא ירטבו. ובני בבל מרחשון משום פסידא דתבואה.) ובזמן שאינו קיים – בשמיני עצרת מזכירים ושואלין.

שואלת הגמרא: בני בבל שיש להם שני ימים טובים של שמיני עצרת, מתי מתחילים להזכיר.

אומר רב: מתחיל במוסף של יו"ט ראשון של שמיני עצרת ופוסק במנחה, ערבית ושחרית שלאחריו, וחוזר למחרת במוסף של יו"ט השני.

הקשה שמואל: לאחר שעשית קודש תעשהו חול. (אחרי שכבר הזכרת ביו"ט ראשון ובעצם אתה מעיד שהוא יו"ט כיצד אתה חוזר בלי הזכרה במנחה ומראי בכך שהוא יום חול?)

אלא אומר שמואל: אומר במוסף יו"ט ראשון ומנחה שאחריו, ומספיק למחרת בערבית ושחרית וחוזר להזכיר במוסף של יו"ט שני.

אומר רבא: כיון שהתחיל שוב אינו פוסק (כיון שהתחיל ביו"ט ראשון במוסף, שוב אינו פוסק כלל, אלא ממשיך במנחה בערבית ובשחרית...) וכן אמר רב ששת רב חזר בו.

הראיה שרב חזר בו: יש ברייתא שאומרת שמונים 21 יום כמו שמונים מר"ה ליוה"כ 10 ימים, כן מונים 21 יום מר"ה לשמיני עצרת. ומאז מתחיל להזכיר שוב אינו פוסק.